

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 8. julija 1892.

Politiški oddelek.

Slovenci in Poljaki.

Večkrat smo že v našem listu govorili o tem, kako važen faktor v avstrijski notranji politiki so Poljaki. Njih beseda v državnem zboru in v vladnih krogih veliko velja. Brez njih ni nobene večine. Jasno je torej, da bi zavezništvo Poljakov nam bolj koristilo, kakor nam kedaj more koristiti zavezništvo Mladočehov. Tudi to nas ne sme odganjati od zveze s Poljaki, da se jim očita semtertja, da niso pravi Slovani. V politiki se ni mogoče ravnati vselej po srčnih čuvstvih, temveč je treba zrelega premisleka. V vsakem konkretnem slučaju praktična politika pretresuje, kaj je umestno pri obstoječih razmerah.

Znan slovenski poslanec je pri debati o carinah se izjavil, da lahko izreče v imenu svojih tovarišev, da se vjemajo s sedanjo politiko. Iz vsega govora tega poslanca se je pa jasno videlo, da je on imel le vnanjo politiko pred očmi. Mi tukaj ne bomo preiskovali, je li ta gospod imel pravico dati to izjavo. Seveda formalno bi bila taka izjava opravičena jedino le, če jo sklene dotična skupina. Popolnoma se pa ne da tudi jej odrediti opravičenost, če je dotičnik le vprašal svoje tovariše in so mu pritrdili, da se ž njim vjemajo. Na jednega samega ali dva poslanca tudi ne pride, da je le velika večina na tisti strani. Popolnoma jednih mislij pa v nobenem klubu niso, ali svoje razcepljenosti pa ne kažejo, dobro vedoč, kacega pomena je pri vsaki stranki stroga disciplina.

Tukaj le omenimo, da je lani Poljak Javorski v jako važni zadevi v zbornici oddal pomenljivo izjavo. Kmalu na to se je pa začela po listih razširjati vest, da mnogo poljskih poslancev se ne vjema s to izjavo. V klubu so zaradi tega bile burne razprave, govorilo se je, da bode drugi odličen poljski poslanec na laž postavil načelnika klubovega. Res je vstal tisti drugi poljski poslanec. Z veliko pozornostjo je zbornica poslušala, kaj

bode povedal. Toda nič tega ni prišlo iz njegovih ust, kakor se je pričakovalo, temveč le pritrdil je besedam Javorskega, češ da tako kakor on, mislijo vsi. Ta izjava je mnogo povzdignila vglad poljskega kluba, ker je pokazala, kaka sloga vlada v njem, da se posamičniki pokoré večini.

Take jedinosti pa žal ni mej Slovenci. Če dotična izjava ni prav ugajala kacemu poslancu, je bilo treba stvar rešiti mej seboj, ne pa pri prvi priliki v zbornici kazati nesloge mej slovensko delegacijo. Slovenskih poslancev na Dunaji je jako malo po številu; njih položaj je težaven, če so složni; popolnoma ničesa pa ne dosežejo, ako se pričkajo mej seboj.

Mi ne vemo vseh nagibov, ki so vodili dotičnega poslanca, da je oddal dotično izjavo. Seveda tisti ljudje, ki vedno radi koga sumničijo, so pač precej iznašli, da bi dotični poslanec rad dobil kako dobro službo. Sodba o tem, je li tako sumničenje lepo, prepuščamo svojim čitateljem. To pa lahko konstatujemo, da se s takim sumničenjem podkopuje vglad našim poslancem in otežuje njih delovanje. Vedeti je treba, da politik vselej ne more na veliki zvon obešati svojih namenov. Mnogokrat ne more povedati, zakaj je to ali ono storil. Mnogokrat je baš vspeh kake akcije od tega odvisen, da stvar ne pride prezgodaj v javnost.

Rekli smo, da ne vemo povodov, ki so vodili dotičnega poslanca. Nekaj se pa nam vendar dozdeva. Hotel je s tem pridobiti naklonjenost čeških veleposestnikov in Poljakov. Ti pa bi bili nam Slovencem jako dobri zavezniki. Oboji pa obsojajo preveliko rusofilstvo, ki se semtertja prikazuje pri nekaterih slovanskih posamičnikih. Posebno mi Slovenci veljamo v višjih krogih na Dunaji za nevarne rusofile. To tudi dela ovire, da se mej Slovenci in Poljaki dosedaj niso mogli ustanoviti nobeni tesnejši odnošaji. To napačno mnenje o Slovencih je pa hotel dotični slovenski poslanec pregnati s to svojo izjavo. Ko bi Poljaki slišali, da so Slovenci zadovoljni s sedanjo vnanjo politiko, da torej ne hrepené po zvezi z Rusijo, bi ne imeli, nobenih predsodkov več proti Slovencem.



Izjava dotičnega poslanca bi pa bila imela gotovo za nas Slovence ugodne posledice, da se ni nikdo drugi oglasil, in prvega poslanca stavil na laž, govoreč celo tako, kakor bi za njim stalo vse slovensko javno mnenje. Govor drugega poslanca je vsekako moral oslabiti vpliv ugodne izjave prvega poslanca. Mi nikakor ne dolžimo, da je poslednji poslanec imel morda kake slabe namene, vsaj smo ravno mi nedavno v drugi zadevi pritrjevali njemu. Novinec je še v parlamentarnem življenji in še ne pozna vseh skrivnih potov in sredstev višje politike. Ko bode dlje časa v parlamentu, pa bode tudi spoznal, da dobremu politiku ni treba le znati dobro govoriti, da je včasih tudi dobro, če molči.

Naglašati pa moramo, da nas ne vodijo nobeni osebni oziri, nam je le za stvar, nikakor pa ne za osebe. Če mi tukaj postopanja drugega poslanca ne odobrujemo, iz tega se nikakor ne sme sklepati, da mi morda imamo do prvega zastopnika več simpatij nego za poslednjega. Baš zaradi tega, ker nam ni za osebe, smo se tudi imen v našem članku skrbno izogibali. Naša želja je le, da se mej slovenske poslance povrne sloga.

Vzlic temu, da je poslednji poslanec s svojim govorom oslabil vpliv izjave prvega, se vendar kaže nekako približanje mej Slovenci in Poljaki. To se je nedavno videlo v valutnem odseku. Šlo je za napis na novih denarjih.

V vladni predlogi se je priporočal napis Fran Josip, cesar in kralj in sicer v latinščini. Mladočehi so pa predlagali, da naj se v naslov označi vladar tudi kot kralj ogerski, češki, gališki in dalmatinski. Poljak Pininski je pa predlagal, da se pristavi še kralj ilirski. Poslednje je tudi obveljalo. Za Slovence je pa naslov ilirski precejšnjega pomena. Ilirstvo je igralo važno vlogo v duševnem razvoji Jugoslovanov in v marsikom vzbuja navduševalne spomine. Vsekako je pomenljivo, da je Poljak predlagal pridevek „ilirski“, Mladočeh pa v svojem predlogu na to pozabil. Mari to nekako ne kaže, da se Poljaki vsaj toliko zanimajo za druge Slované kakor Mladočehi, dasi ravno nekateri baš v poslednjih vidijo naše naravne zaveznike, Poljake pa rišejo za naše nasprotnike.

V valutnem odseku se je pokazalo, da so mej Poljaki tudi možje, ki imajo srce za nas. Le mi moramo gledati, da Poljake vedno bolj sebi približujemo in jih ne odbijamo od sebe. Če dobimo Poljake za sebe, potem se nam ni ničesa bati, ker brez Poljakov levičarji proti nam ne dobe večine. Sporazumljenje s Poljaki je pa sedaj lažje, nego je še bilo pred malo leti. Tedaj so Poljaki bili v razporu z Rusini in so zaradi tega imeli pomislke proti narodni enakopravnosti. Zadnji čas so se pa odnošaji mej Rusini in Poljaki tako zboljšali, da že Poljaki sami delajo na vresničenje narodne enakopravnosti. Ker se ves slovenski program opira na narodno enakopravnost, nam torej Poljaki sedaj postanejo lahko naši verni zavezniki. In s tem faktom je računati slovenskim politikom.

Z Dunaja 7. julija. (Izv. dop.)

Pravi političen tirindaj je bil zadnje dni na Dunaji. Grof Taaffe se je bil pripeljal s svoje grajščine Nalžova semkaj in se je pogajal z levičarji. Poslednji so se nekaj kujali in govorili so, da za zlato veljavo ne bodo glasovali. Odsekovim posvetovanjem so se jedenkrat že bili odtegnili. Hudoben svet pa govori, da so levičarji le zaradi tega odšli iz odseka, ker so vedeli, da bode brez njih zakon o posojilu za vrejenje valute vsprejet.

Položaj levičarjev ni prav prijeten. Ko je bil imenovan Abram ministerski svetnik, so bili zagnali silen hrup po svojih glasilih. Nemško prebivalstvo si je moralo misliti, v kaki nevarnosti da je nemštvo. Čisto naravno je, da so nemški prebivalci, ki še dobro ne poznajo naših levičarjev, jeli zahtevati, da zjedinjena levica glasuje pri vrejenji valute proti vladi. Če res vlada tako zatira nemštvo, potem pač ne sme noben pravi Nемец zanjo glasovati.

Nekatere občine so sklenile resolucije, da naj levičarski poslanci glasujejo proti vrejenji valute. Liberalci so se zatorej jeli bati, da zgube zaupanje volilcev, če glasujejo za zlato veljavo; če pa glasujejo proti njej, se pa zamerijo židovskim kapitalistom, ki so tudi njih verna podpora.

Ko se je pripeljal grof Taaffe, napotili so se liberalni vodje k njemu s celim kupom pritožb in teženj, ki se tičejo slovenskih dežel, Češke, Moravske in Bukovine. Ko bi Taaffe imel kaj usmiljenja, bi se mu bili morali kar v srce smiliti, ker so tako zatirani.

Grof Taaffe se je pri pogajanjih držal nasveta dunajskega protisemitskega lista, da naj levičarjev le malo dovoli, ker bodo tako ali tako glasovali za valuto. Posvetovanja so trpela več dni in se potem pretrgala, ne da bi se bilo kaj dognalo. Ministerski predsednik se je zopet odpeljal v Nalžov, levičarji pa po svojih listih trobijo, da bodo glasovali za valuto, češ, da je upanje, da bodo poznejša pogajanja z vlado imela kaj vspeha.

Glavno levičarsko glasilo je že našlo dober vzrok, da mora levica glasovati za valuto. Grof Hohenwart bi s svojimi intrigami bil rad levičarje zapeljal, da bi glasovali proti valuti, kakor so 1878. leta proti okupaciji Bosne. Ko bi to storili, bi levičarji zgubili pri kroni vso veljavo, in prišel bi pravi čas za Hohenwarta, ki le gleda, kako bi uničil levico. Takim argumentom se levica ne bode mogla ustavljati. Pogumno bode glasovala za valuto, potem pa pridejo parlamentarne počitnice in do jeseni se pa utegnejo duhovi malo poleči, posebno ker liberalni listi morda ne bodo več tako hujskali, ker so sedaj lahko spoznali, da so le svoje ljudij bili spravili v zadrego.

Iz Prage 4. julija. (Izv. dop.)

Zadnji pot sem vam nekoliko naslikal mladočeško politiko in položaj, v kakem je sedaj ta stranka. Rekel sem, da bi sprava s Staročehi bila zanjo pogubna. Ta čas se je pa marsikaj prigodilo, kar navidezno nasprotno

dokazuje. Množe se glasovi za skupno delovanje vseh čeških strank. Kdor dobro ne pozna vseh čeških razmer, vseh intrig čeških politikov, bi to zmatral za korak k boljšemu. Kdor pa bolje pozna politične razmere na Češkem, bode pa prej baš nasprotno videl.

Ti, glasovi prihajajo od dveh stranij od Staročehov in pa od kmetske stranke. Plod so torej dvojne agitacije. Staročehi z vsemi sredstvi zopet skušajo priti na površje. Njih listi so že v marsičem bolj radikalni nego mladočeški in to le zaradi tega, da zopet pridobé svoji stranki naklonjenost narodovo. Zjedinjenje vseh čeških strank bi jim bilo v korist. Ker imajo mnogo nadarjenih mož, bi kmalu dobili velik vpliv na vse češke politične zadeve, kakeršnega sedaj ne morejo dobiti, ker jih Mladočehi odrivajo.

Kmetska stranka pa še le skuša priti do veljave. Ta stranka prav za prav ne pozna nobenega družega smotra, kakor spodrinuti Mladočehe. Kakor Mladočehi niso imeli in še dandanes nimajo nobenega odločnega programa, razen nasprotja proti Staročehom, ravno tako ga tudi sedanja kmetska stranka nima družega programa, kakor nasprotovati Mladočehom. Vse drugo so jej le sredstva. Sprva je ta stranka zagovarjala program skupne avstrijske kmetske stranke, ki je v marsičem ravno nasproten češkemu državnemu pravu. Ta program je pred državnozbornskimi volitvami na nekem shodu zagovarjal vodja te stranke St'astný in mladočeški volilci so mu pritrjevali. Na tem shodu so pa ravno tisti volilci se izrekli tudi za češko državno pravo, ne vedoč, da so odobrili dve čisto nasprotni stvari. Tedaj se je videlo, da politična zavednost čeških volilcev tudi ni povsod tako velika, kakor se navadno misli, temveč večkrat le lepe fraze imponujejo, za pravo vsebino govora se pa nikdo ne briga.

St'astný, če tudi je kmet, je pa vendar precej spoznal, da z navadnim kmetskim programom ne bode mogel izhajati in zapisal je še češko državno pravo na svoj program. To češko pravo mu je le za agitacijsko sredstvo, kakor je ob svojem času bilo dr. Gregru. Sedaj se pa St'astnýju baš lepa prilika ponuja, da deluje proti Mladočehom. Po shodih razklada, da Mladočehi sami ne bodo državnega prava dosegli in je torej treba zjedinjenja vseh čeških strank. Mož ima čisto prav, ali njemu ni na stvari nič ležeče. Kakor hitro bi pa Mladočehi obrnili svojo politiko, bi pa kmetska stranka vpila, da si naj narod izbere druge zastopnike, ker Mladočehi niso vredni njegovega zaupanja, ker že beračijo pomoči pri Staročehih in veleposestnikih.

Predzadnjo nedeljo je bil v Taboru shod, na katerem je St'astný hudo razsajal proti Mladočehom. Rekel je, da še mrvic ne dosežejo na Dunaji, kakor so jih Staročehi. Poslušalci so mu dajali prav. Zastonj je skušal Mladočeh Lang opravičevati mladočeško postopanje. V Pisku je pa drug član bral levite prof. Masařyku.

Ta kmetska stranka je že precej podkopala Mladočehom vpliv. Dobro je za Mladočehe to, da kmetska

stranka nima mnogo tako nadarjenih mož, kakor je St'astný. Posebno bi tej stranki bilo treba le še nekaj dobrih govornikov, ki bi znali z lepo donečimi frazami razburjati duhove, pa bi kmalu dr. Gregru in tovarišem spodkopala stališče. (Konec nasl.)

Politični pregled.

Državni zbor. — V seji poslanske zbornice dne 28. junija t. l. spominja se predsednik dr. Smolka umrlega posl. dr. Herbsta, naučni minister dr. Gautsch odgovarja na dve interpelaciji, posl. dr. Kramář in dr. Fanderlik pa interpelujeta vlado zaradi odstranitve čeških grbov raz hišo brnske „Besede“ povodom cesarskih slavnostij v Brnu. Na to se nadaljuje razprava o stavbenih obrtih. Poročevalec dr. Exner izjavlja, da prevzame vnovič odloženo poročanje. Posl. dr. Ebenhoch očita vladnemu zastopniku baronu Plappartu neopravičeno in nekonstitucionalno izjavo, ker se je v odseku izrekel, da vlada zakona ne bo predložila v Najvišje potrjenje, ako se vsprejme Zallingerjev predlog. Govornik vpraša vladnega zastopnika, ako je bil od pristojnih ministrov pooblaščen izjaviti se tako, in ako ne, kako se hoče opravičiti. Pojasnila je treba takoj, da se bode vedel konservativni klub potem ravnati. Mej govorom posl. dr. Ebenhocha slišali so se večkrat pritrjevalni in odobrovalni klici njegovih somišljenikov. Predsednik da na to besedo posl. baronu Widmannu. Proti temu se odločno ugovarja in zahteva se, da vladni zastopnik takoj odgovori. Predsednik pravi, da vladnega zastopnika k temu ne more siliti. Zdaj govori posl. Widmann, znabiti oglasi se za tem vladni zastopnik. Nastal je velik nered in slišali so se klici: Vladni zastopnik mora prej govoriti! Vladni zastopnik baron Plappart izjavlja, da on ne more odgovoriti in da je to stvar ministrov, njegovih predstojnikov. Velik nemir nastal je vsled teh besed in slišali so se klici: Škandal! Nečuveno! Kje so ministri! Kratko, zavladal je velik nered. Predsednik zvoni in pravi, da ima besedo posl. Widmann, a temu se odločno ugovarja, rekoč: Prej ne sme govoriti, da pridejo ministri. Posl. dr. Lueger zahteva, da pridejo ministri in odgovarjajo. Posl. Plener predlaga konec seje. Temu se živahno ugovarja. Posl. dr. Pattai je proti Plenerjevemu predlogu in odobrava stališče Ebenhochovo. Posl. dr. Lueger zahteva, da razprave ni nadaljevati, predno se ministri ne izjavijo. Pokazati je treba ministrom, da so oni naše sluge, ne pa mi njih. Posl. Plenerjev predlog se ne vsprejme. Posl. Widmann se zaganja v Exnerjev predlog in pravi, da ni potreba pritrditve deželnega odbora za določitev izvzetih krajev, ampak zadostno je, če se deželni odbor le zasliši. Posl. dr. Zucker in Zallinger se v vsem strinjata z Exnerjevim predlogom, le nasvetujeta nekatere premembe. Ko se izroči še nekaj interpelacij se seja zaključi.

V seji dne 2. julija naznani predsednikov namestnik baron Chluměky da se je predsednik dr. Smolka šel zdraviti v neko kopališče in da se bode komisija zaradi posvetovanja draginjskih priklad državnim uradnikom sešla dne 4. julija. Ko se na to izroči par nujnih predlogov in več interpelacij, izjavi ministerski predsednik grof Taaffe, da je bil vladni zastopnik pooblaščen izreči se v znanem smislu v obrtnem odseku. Ob ednem se izreka odločno proti izrazu, da bi bili ministri sluge poslancev, temveč sluge Nj. Veličanstva cesarja. Posl. dr. Pattai obžaluje, da je vlada postala strankarska in izreka nado, da v prihodnje ne bo več mešala cesarske sankcije v debate. Posl. dr. Lueger prijema ministerskega predsednika grofa Taaffeja, češ, da mu ta ni tako pohlevno odgovarjal kakor Ebenhochu, temveč ga kar oštel. Grof Taaffe temu odločno ugovarja in trdi, da je obema stvarno odgovarjal. Ko so govorili še posl. Engel, Pininski, poročevalec in vladni zastopnik, vsprejel se je Widmannov